

weelde, als tegenwicht tegen Fichtes dolgelopen subjectivisme, dankbaar door ons aanvaard; maar het baat ons niet, zoolang de band tusschen het object en subject een open vraag blijft. En hoezeer in Schopenhauers thelematisch uitgangspunt, evenals in zijn pessimistische beschouwing van de gevallen wereld, aanknoopingspunten voor de ontologie en natuurbeschouwing der Schrift liggen, toch is zijn aesthetiek te los van zijn eigen pessimisme om ons verder te brengen, en zijn terugzinken van het „Leven” in de Nirvâna van het Zijn te Buddhistisch getint, om er het vergezicht van een „Rijk der Heerlijkheid,” als de Schrift ons biedt, argeloos voor uit te ruilen ⁶⁴).

Solgers theosophie en Eckards nabootsing van Origenes vervallen in de voorstelling van een Geist-leiblich, waardoor de grens tusschen stof en geest uitgewischt en pantheïstisch, wat ook Eckard anders bedoele, God met de wereld wordt vermengd ⁶⁵).

Het verschil tusschen al deze voorstellingen en de Schrift is, dat de aesthetiek in al deze scholen het schoon humaniseert, insteê van het, niet enkel in oorsprong en energie, maar ook in doel en verschijning, te diviniseeren; en dat wijl hun in de schepping van den mensch naar Gods beeld het verbindingslid ontgaat, waardoor de mensch in dit gediviniseerde schoon en zelf, onder God, de hoogste plaats erlangt, en zoo tot het voortbrengen als tot het genieten van het rijkste Schoon bekwaamd wordt ⁶⁶).

Voorts ontsluit de Schrift door zijn voorstelling van het rijk der Heerlijkheid een aesthetisch vergezicht, waardoor op den samenhang en van natuur en kunst, en van geestelijk en zinlijk schoon, en van het schoone en het goede, een verrassend licht valt ⁶⁷).

Door geest en stof beiden als creatuur te poneeren, doet de Schrift ons in beiden een orgaan van de θεϊότης waardeeren, elk voor zich geroepen tot de vertooning van een eigen schoon; terwijl de inwoning van het schoon niet enkel in de materie, maar evenzeer in den geest de mogelijkheid schept, om het Schoon ook in God, die een Geest is, rechtstreeks te eeren, zonder dat of het zinlijk schoon onderschat, of het Goddelijk wezen genaturaliseerd wordt ⁶⁸).

Door het wezen van het Schoon in de doorblinkende θεϊότης te stellen, wordt de oude strijd tusschen religie en kunst overgebracht naar de tegenstelling tusschen geestelijk en zinlijk schoon, terwijl dit alomtegenwoordig inschijnen van Gods